

PARTA-AGAMAN JA KÄÄPIÖPARTA-AGAMAN HOITO JA KÄSITTELY

Tämä ohje on Eettisen Eläinkaupan sertifikaattiliikkeen jakama lemmikkieläimen hoito- ja käsittelyohje. Tässä ohjeessa kuvataan parta-agaman (*Pogona vitticeps*) pitovaatimuksia ja hoitoa. Ohje sisältää myös kääpiöparta-agaman (*Pogona henrylawsoni*) pitovaatimuksia ja hoitoa sekä sen erot suurempaan sukulaiseensa. Nykyisin markkinoilla on myös *Pogona minor*-lajia, jota saatetaan myydä virheellisesti kääpiöparta-agamana.

Lajikohtaisten ja laajempien hoito-ohjeiden hankkiminen tuoreista alan lehdistä ja kirjallisuudesta tai luotettavilta, esimerkiksi lajijyhdistysten ylläpitämillä nettisivustoilta, on suositeltavaa.

Kaikkeen tietoon tulee kuitenkin suhtautua kriittisesti.

Tässä ohjeessa viitataan yksikkömuodolla parta-agamaan (*Pogona vitticeps*) ja monikolla kaikkiin ohjeessa käsiteltyihin parta-agamalajeihin.

Elinikä ja aikuiskoko

Parta-agamat ovat pitkäikäisiä ja voivat hyvällä hoidolla elää kymmenkunta vuotta.

Parta-agama kasvaa tyypillisesti noin puolen metrin mittaiseksi kuonon kärjestä hännän päähän mitattuna. Lajista on jalostettu myös tätä suurikokoisempia muotoja.

Kääpiöparta-agaman kokonaispituus on noin 30 cm. Naaraat jäävät molemmilla lajeilla koiraita pienemmiksi.

Pogona minorin kokonaispituus on noin 35 cm kuonon kärjestä hännän päähän mitattuna.

Sukukypsytysikä

Parta-agamat ovat usein sukukypsiä vajaan vuoden iässä. Sukukypsyyden saavuttaminen on liskoilla hyvin yksilökohtaista ja riippuu mm. ravinnon määrästä.

Koiraat voidaan erottaa naaraista suuremman ja kulmikkaamman pään sekä väriä muuttavan, tummuvan parran avulla. Käyttäytyminen ja ulkonäkö eivät kuitenkaan yksin riitä sukupuolen määrittämiseen. Koirailta on laajentuneet femoraalirauhaset takajalkojen reisien sisäpinnalla. Koiraiden hemipenispullistumat sijaitsevat hännän alapuolella. Naarailta nämä puuttuvat.

Sosiaaliset vaatimukset

Parta-agamat eivät kaipaa lajitoverin seuraa, ja liskon pitäminen yksin on erittäin suositeltavaa. Aikuiset koiraat eivät tule toimeen keskenään ja saattavat vahingoittaa toisiaan vakavasti, koska ne eivät pääse pakenemaan toisiaan suljetussa tilassa. Myös aikuisilla naarailta voi olla rajuja reviiitaisteluja.

Koiras ja naaras saattavat tulla toimeen keskenään, mutta niiden pitäminen yhdessä ei ole suositeltavaa. Koiraan jatkuvat paritteluyritykset ovat naaraalle erittäin rasittavia. Lisäksi koiraan kanssa elävä naaras munii jatkuvasti, mikä on sille suuri rasitus. Mikäli koiraita ja naaraita kuitenkin jostain syystä pidetään yhdessä, yhtä koirasta kohden tulisi olla vähintään kaksi naarasta jottei koiras hätyyttäisi jatkuvasti samaa naarasta. Kutakin uutta eläintä kohden tulee olla 0,5 m² lisää tilaa (ks. olosuhdevaatimukset). Jokaisella eläimellä tulee olla lämmittelypaikka sekä piilopaikkoja. Myös ruokintapaikkoja tulee olla useita.

Poikaset on poistettava aikuisten terraariosta, koska niillä on vaara tulla syödyiksi. Poikaset ja nuoret yksilöt tulee asuttaa yksin. Yhdessä pidetyt poikaset saattavat syödä toistensa varpaita ja häntiä.

Parta-agamia ei saa pitää yhdessä muunlajisten eläinten kanssa. Myöskään eri lajisia parta-agamia ei saa pitää samassa terraariossa.

Olosuhdevaatimukset

Terraarion viileän pään yleislämpötilaksi sopii 20-25 °C. Terraarion toiseen päähän järjestetyllä lämmittelypaikalla lämpötila saa kohota 38-45 °C saakka. Öisin ja talveen ajoittuvan lepokauden aikana

lämmittelypaikan lämpölampun ei pidetä päällä, ja terraarion yleislämpötila saa laskea jopa 16 asteeseen.

Ilman suhteellinen kosteus 40-50 %.

Valo-hämärä-rytmi 14/10 kesällä, 6/18 talvella ja tältä väliltä keväällä ja syksyllä.

Pito- ja tilavaatimukset

Liskolla tulee olla tilaa liikkua monipuolisesti ja käyttää lihaksiaan. Sillä tulee olla myös piilopaikkoja sekä mahdollisuus kiipeilyyn.

Terraarion pohjapinta-alan tulee olla vähintään 0,9 m² (esim. 150 x 60 cm) täysikasvuiselle parta-agamalle. Korkeuden tulee olla vähintään 50 cm, jotta eläimellä on mahdollisuus pienimuotoiseen kiipeilyyn. Poikasen tai nuoren yksilön (korkeintaan 32 cm häntineen) terraario saa olla edellä esitettyä pienempi, kuitenkin pohjapinta-alaltaan vähintään 0,36 m² (esim. 90 x 40cm) ja korkeudeltaan vähintään 40 cm.

Kääpiöparta-agamalle riittää 0,6 m²:n pinta-ala (esim. 120 cm x 50 cm). Terraarion korkeuden tulee olla vähintään 50 cm, jotta eläimellä on mahdollisuus pienimuotoiseen kiipeilyyn. Poikasen tai nuoren yksilön (korkeintaan 15 cm häntineen) terraario saa olla edellä esitettyä pienempi, kuitenkin pohjapinta-alaltaan vähintään 0,24 m² (esim. 60 cm x 40 cm) ja korkeudeltaan vähintään 40 cm.

Pogona minor on huomattavasti parta-agamaa ja kääpiöparta-agamaa aktiivisempi, joten sen terraarion tulee olla pohjapinta-alaltaan vähintään 0,75 m² (esim. 150 x 50 cm) ja korkeudeltaan vähintään 70 cm. Poikasen tai nuoren yksilön (korkeintaan 20 cm häntineen) terraario saa olla edellistä pienempi, kuitenkin pohjapinta-alaltaan vähintään 0,4 m² (esim. 80 x 50 cm) ja korkeudeltaan vähintään 60 cm.

Parta-agamien asumukseksi sopii parhaiten liukulasiovin varustettu terraario. Terraarion pohjapinta-ala on korkeutta tärkeämpi. Terraariossa ei saa olla aukkoja, joiden kautta lisko voi päästä ulos. Parta-agamat ovat taitavia kiipeilijöitä, joten myös katon ja kaikkien luukkujen tulee olla sellaisia, ettei lisko voi saada niitä työntämällä auki.

Parta-agamille tulee tarjota mahdollisuus liikkua maan pintaa pitkin, mutta myös kiipeillä esimerkiksi oksien, kivien tai tasojen päällä. Kiipeilypaikkojen on oltava sellaisia, että lisko pystyy liikkumaan ja makaamaan niiden päällä. Kiipeilypuina tulee käyttää pihkatonta puuta, esimerkiksi lehtipuiden oksia. Kiipeilyrakenteet tulee kiinnittää siten, että ne pysyvät paikallaan liskon kiipeillessä.

Terraariossa tulee olla runsaasti suojapaikkoja, kuten oksia, viher- tai tekokasveja ja kolomaisia piilopaikkoja, esim. korkkikaarnan palasia. Piilopaikkoja tulee olla sekä terraarion viileässä että lämpimässä päässä. Laakea kivi lämmittelypaikalla kerää hyvin lämpöä ja on sopiva sisustus lämpölampun alapuolelle. Liskon on tunnettava olonsa turvalliseksi ja sillä tulee halutessaan olla mahdollisuus päästä nopeasti suojaan.

Nahanluontia helpottamaan terraarioon tulee sijoittaa karheita sisusteita (esim. juurakoita, korkkikaarnaa tai kiviä), joita vasten lisko voi hangata ihoaan. Kivet eivät kuitenkaan saa olla teräviä ja ne on asetettava siten, että ne eivät pääse liikahtaessaan vahingoittamaan eläintä.

Piilojen ja kiipeilypaikkojen materiaalin ja sijoittelun tulee olla sellainen, että ne eivät voi kaatua ja kaatuessaan vahingoittaa liskoja. Lisko voi myös jäädä loukkuun esimerkiksi luolamaisen suojapaikan alle. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää niin kevyitä materiaaleja, ettei niiden alle jääminen ole vaarallista.

Vaihtolämpöisenä eläiminä parta-agamat tarvitsevat terraarioonsa lämpötilaeroja, jotta ne voivat säädellä ruumiinlämpöään. Terraarion viileän pään yleislämpötilan tulee olla korkeintaan 20-25 °C. Terraarion toiseen päähän järjestetyllä lämmittelypaikalla lämpötilan tulee olla 38-45 °C. Lämmittelypaikka saa kattaa terraarion pohjasta korkeintaan 1/3 suuruisen alueen.

Öisin ja talvilevon aikana koko terraarion yleislämpötila saa laskea jopa 16 asteeseen.

Parta-agamat ovat päiväaktiivisiä eläimiä ja tarvitsevat tämän vuoksi ylhäältä tulevaa, auringon kaltaista valoa ja lämpöä. Lämmitys järjestetään matelijoille tarkoitetun lämpölampun avulla. Lämpölamppu tulee

sijoittaa suojakuvun sisään tai terraarion ulkopuolelle verkkokaton tai -seinän taakse, jotta lisko ei voi kiipeillessään polttaa itseään.

Terraariosta tulee valaista vähintään puolet matelijoille tarkoitetulla UVB-valoa tuottavalla loisteputkella tai -putkilla. UV-lampun värispektri on luonnonmukainen matelijoille. Lisäksi matelijoille tarkoitettujen lampujen muu säteily, kuten UVA, vaikuttaa positiivisesti eläinten aktiivisuuteen ja virkeyteen.

On huomattava, että UVB-säteily ei juurikaan läpäise lasia. Jos terraariossa on lasikatto, loisteputki tulee sijoittaa terraarion sisäpuolelle. Lamppu on suojattava verkolla. Verkon on sijaittava niin kaukana lampusta, ettei se kuumene ja polta liskoja, jos eläin joutuu kiipeillessään kosketukseen sen kanssa.

UVB-valo on elintärkeää parta-agamille, koska sen vaikutuksesta agaman iholla kehittyy D3-vitamiinin esiastetta, jonka avulla lisko pystyy hyödyntämään ravinnossa saamansa kalsiumin. D-vitamiinituotteet eivät korvaa UVB-säteilyä.

UV-valon lisäksi terraarioon on suositeltavaa laittaa myös tehokas luonnonvalolamppu, sillä parta-agamat ovat sopeutuneet erittäin voimakkaaseen valoon. UVB-valo on elintärkeää parta-agamille.

Terraarion ilmanvaihdon on oltava hyvä. Ilmanvaihto on riittävä silloin, kun terraariossa ei ole aistittavissa tunkkaista hajua. Ilman kosteutta tulee seurata kosteusmittarilla päivittäin. Terraarion kosteus tulee mitata ja säätää sopivaksi aina ennen terraarion ottamista käyttöön.

Terraarion lämpötilat tulee mitata ja säätää sopiviksi aina ennen terraarion käyttöönottoa. Terraarion lämpötiloja tulee seurata päivittäin ja erityisesti silloin, kun huoneen lämpötilat muuttuvat tai jos terraarion lämmitystä muutetaan. Loisteputkivalaisimet tulee vaihtaa säännöllisesti, jottei niiden valoteho laske liiaksi vanhenemisen takia.

Terraarion tulee olla mieluiten edestä avattava, koska parta-agamat vaistomaisesti säikkyvät ylhäältä lähestyvää liikettä.

Pohjamateriaali

Pohjamateriaaliksi terraarioon suositellaan hiekan (jonka raekoko on 0,1 mm - 0,6 mm) ja lannoittamattoman turpeen seosta suhteessa 1/1. Kun hiekan seassa on turvetta, riski, että lisko syö pohjamateriaalia on vähäinen. Pelkkä hiekka pohjamateriaalina voi johtaa hiekansyöntiin, josta saattaa seurata suolistotukos.

Pohjamateriaaliksi sopii myös kaupallinen savipohjainen kovettuva terraarioeläimille tarkoitettu hiekka.

Pohjamateriaalikerroksen tulee olla vähintään 3 cm paksu, jotta lisko voi halutessaan kuopia sitä. Mikäli tahdotaan käyttää pohjamateriaalina kovettuvaa hiekkaa, terraariomattoa tai paperia, eläimelle on tarjottava erillinen kaivelupaikka.

Ulosteet ja lika poistetaan terraariosta havaittaessa.

Pohjamateriaali tulee vaihtaa kokonaan tarvittaessa. Pohjamateriaalin vaihtoväli on liian pitkä, jos terraario haisee ummehtuneelle. Terraario puhdistetaan pääsääntöisesti vedellä. Muita kuin terraarion puhdistamiseen tarkoitettuja pesuaineita ei saa käyttää.”

Ruokinta

Nykytietämyksen mukaan parta-agamat ovat sekasyöjiä, mutta poikasaikana noin puolet niiden ravinnosta koostuu hyönteisistä. Aikuisen yksilön sopiva ruokavalio on vähintään 80 % kasviksia ja loput hyönteisiä joten niille on tarjottava molempia.

Aikuiselle hyönteisiä ei saa tarjota liikaa, jotta lisko ei lihoisi. Hyönteisiä tarjotaan 1-2 kertaa viikossa riippuen liskon yleisilasta. Poikasille tarjotaan hyönteisravintoa mieluiten päivittäin, mutta vähintään 4 kertaa viikossa. Poikasille on tärkeää tarjota alusta alkaen runsaasti kasviksia, jotta ne tottuvat syömään niitä. Pienen poikasan ruokavalio koostuu noin puoliksi kasveista ja hyönteisistä, ja suhdetta muutetaan kasvispitoisemmaksi liskon kasvaessa.

Hyönteiset tulee valita eläimen koon mukaan: nuorimmille yksilöille pienet sirkat ja buffalomadot ovat sopivan kokoista ravintoa, kun taas suurimmat yksilöt voivat syödä isojakin sirkkoja, lokusteja (kulkusirkkoja), jättijauhomatoja ja torakoita. Suurikokoiselle agamalle voi satunnaisesti tarjota myös alle 7 vuorokauden ikäisen pakasteesta sulatetun hiirenpoikasen. Ruokaeläimen paksuus saa olla enintään sama kuin liskon silmien väli.

Kasvisruokaa tulee tarjota päivittäin ja monipuolisesti. Agamille voi antaa vihanneksia ja myrkyttömiä luonnonkasveja. Suositeltavimpia ovat tummanvihreät lehtevät kasvit kuten tummalehtinen salaatti, rucola ja monet kotimaiset luonnonkasvit.

Vitamiinien ja hivenaineiden saanti tulee turvata matelijoille tarkoitettulla kalsium- ja vitamiinivalmisteilla. Kalsiumlähteenä voi olla esimerkiksi eläinkaupan kalsiumvalmiste tai kalsium-vitamiinivalmiste. Vitamiinivalmisteen tulee sisältää D3-vitamiinia ja A-vitamiinia. Kasvaville yksilöille vitamiineja tarjotaan noin kaksi kertaa viikossa, aikuisille kerran viikossa pakkauksen ohjeen mukaan. Kalsiumia tai kalsium-vitamiiniseosta pidetään jatkuvasti tarjolla matalassa astiassa. Vitamiini annostellaan ruoan päälle tai vaihtoehtoisesti ravintohyönteiset pölytetään vitamiinijauheessa.

Muille eläimille tai ihmisille tarkoitettuja kalsium- tai vitamiinilisiä ei tule käyttää. Parta-agamat ovat herkkiä A-vitamiinin puutokselle samoin kuin sen yliannostukselle. On suositeltavaa tarjota A-vitamiini betakaroteenimuodossa yliannosvaaran välttämiseksi.

Parta-agamille annetaan kasvisruokaa niin paljon kuin ne kerralla jaksavat syödä. Tuoreruoka pilaantuu nopeasti. On suositeltavaa varmistaa, että lisko syö tarjotun ruuan. Mikäli ruokaa jää jatkuvasti yli, liskon ruokamäärää kannattaa vähentää.

Ruokaa ei saa pitää jatkuvasti terraariossa. Syömättömät ruokaeläimet poistetaan terraariosta päivittäin.

Ruokinnassa on eduksi noudattaa kohtuullisuutta. Hidas kasvuvauhti on poikaselle terveellisintä. Aikuisen liskon ruokahalu ja yleiskunto pysyvät parempina, jos sitä ei ylikuokita.

Ruokinnan yhteydessä tulee pitää huolta etteivät liskot pääse syömään pohjamateriaalia. Elävät hyönteiset kannattaa tarjoilla esim. pystyreunaisesta kupista. Ruokakupin on suositeltavaa olla niin painava, ettei lisko pysty kaatamaan sitä. Vaihtoehtoisesti ruoka voidaan tarjoilla atuloilla.

Vettä tulee olla tarjolla jatkuvasti, vaikka parta-agamat saavatkin merkittävän osan nesteestään ravinnostaan. Juomakuppi sijoitetaan terraarion viileään päähän haihtumisen minimoimiseksi. Vesikupin tulee olla niin suuri, että lisko mahtuu kastautumaan veteen kokonaan.

Totuttaminen uuteen kotiin

Terraarion tulee olla valmiina ja sen olosuhteet tulee säätää etukäteen parta-agamille sopiviksi. Muutto uuteen kotiin on suuri ja järkyttävä tapahtuma. Muuton aiheuttama stressi voi aiheuttaa ruokahaluttomuutta.

Eläimen käsittelyä tulee välttää ensimmäisten päivien tai viikkojen aikana.

Varsinkin parta-agamien poikaset ovat arkoja ja ne tulee totuttaa ihmiseen vähitellen. Helppo tapa totuttaa eläin käsittelyyn on pitää kättä liskon lähellä silloin tällöin. Koska agamat ovat vilkasliikkeisiä, käsittely on järjestettävä aina niin, että vaaraa putoamisesta ei ole. Turvallisin ja mukavin paikka liskolle on kuitenkin oma terraario.

Käsittely

Parta-agamat ovat päiväaktiivisia eläimiä. Lepäävän eläimen häiritsemistä tulee välttää. Eläimen tulee saada olla rauhassa muutaman päivän ajan nahanluonnin aikana. Ennen eläimen käsittelyä tulee pestä kädet, mieluiten ilman saippuaa. Terraarioeläinten käsittelyn jälkeen kädet tulee pestä ja desinfioida huolellisesti salmonellavaaran takia. Kädet tulee pestä myös terraariotarvikkeiden käsittelyn ja terraarioiden puhdistuksen jälkeen.

Parta-agamat sietävät yleensä käsittelyä. Poikaset tulee totuttaa käsittelyyn vähitellen, muutama minuutti kerrallaan, jotta eläinten käsittely onnistuisi tarpeen vaatiessa. Turhaa käsittelyä tulee kuitenkin välttää,

koska matelijat eivät pidä kiinniottamisesta ja kiinnipitämisestä. Liiallinen käsittely voi johtaa eläimen stressaantumiseen ja esimerkiksi syömättömyyteen. Parta-agamien poikaset ovat arempia kuin aikuiset.

Muista parta-agamista poiketen *Pogona minor* ei juurikaan ole käsiteltävissä.

Liskoa käsitellään hellävaraisin ja rauhallisin, mutta varmoin ottein ja eläimen ehdoilla, mieluiten harvoin ja lyhyitä aikoja kerrallaan. Eläintä lähestytään edestäpäin hitain, rauhallisin liikkein, siten että se näkee käden. Nopea liike ylhäältä tai sivulta voi säikäyttää liskon. Liskoa tartutaan varovasti vartalon ympäriltä, toisella kädellä tuetaan vartalon takaosaa. Eläimen puristamista tulee välttää. Jos ote on liian luja, lisko rimpuilee ja uhkailee käsittelijää aukomalla suutaan. Liskon vartaloa tulee tukea pidettäessä eläintä käsissä.

Käsiteltäessä tulee varmistaa, ettei agama pääse putoamaan. Parta-agamat saattavat pudotessaan vaurioitua pahasti; ne saavat herkästi luunmurtuman esimerkiksi leukaan, raajoihin tai hännän tyveen.

Parta-agamia ei saa pitää kiinni hännästä tai roikottaa kainaloista

Jos agama hyppää säikähtäessään käsistä, se tulee ottaa kiinni mahdollisimman rauhallisesti, jotta se ei pelästyisi lisää. Agamaa on turvallisinta kantaa laatikossa esim. siirrettäessä sitä paikasta toiseen.

Parta-agamat saattavat purra säikähtäessään. Tällöin tulee pysyä rauhallisena, välttää äkillisiä liikkeitä ja odottaa, että lisko irrottaa otteensa.

Yhdistäminen muiden lajien kanssa

Parta-agamia ei saa pitää yhdessä muunlajisten eläinten kanssa. Myöskään eri lajisia parta-agamia ei saa pitää samassa terraariossa.

Nahanluonti

Parta-agamat luovat nahkaansa silloin tällöin, kasvavat yksilöt melko usein, aikuiset noin kaksi kertaa vuodessa tai harvemmin. Parta-agamat luovat nahkansa osissa, yksi tai useampi alue kerrallaan. Kosteaa laatikkoa ei tarvita nahanluonnin helpottamiseen.

Nahanluontiin valmistautuvan liskon häiritsemistä tulee välttää.

Parta-agamilla on harvoin nahanluontiongelmia. Nahanluonnin jälkeen tulee tarkistaa, että nahka on lähtenyt irti koko luodulta alueelta. Erityisen tärkeää on tarkistaa sieraimet, varpaat ja silmän ympärykset. Tämä on tärkeää, koska vanha nahka ei kasva liskon mukana ja voi haitata verenkiertoa. Hännän kärkeen tai varpasiin jäänyt nahka voi estää verenkierron kokonaan ja aiheuttaa pahimmassa tapauksessa kuolion.

Jos jokin luotava nahankohta ei irtoa muutamassa päivässä, voi nahanluontia helpottaa joko suihkuttamalla liskoa sumutuspullolla (terraario ei saa kastua) tai kylvettämällä sitä muutaman kerran nahanluonnin aikana liskon polviin asti ulottuvassa 28-30-asteisessä vedessä. Kylvetyksen jälkeen kiinni jääneitä nahanriekaleita voidaan hieroa varovaisesti irti kostutetuin sormin. Nahkoja ei saa vetää irti väkisin. Lisko tulee kuivata huolella ennen sen palauttamista terraarion.

Nahanluontivaikkeudet johtuvat tavallisesti liian kuivasta elinympäristöstä. Ne voivat johtua myös vitamiinipuutoksista, väärästä lämpötilasta, stressistä tai sairaudesta.

Jos jokin tietty kohta jää toistuvasti luomatta tai muita nahanluontiongelmia ilmenee toistuvasti, eläin tulee viedä matelijoihin perehtyneelle eläinlääkärille.

Lepojakso

Parta-agamat eivät horrosta, mutta niillä on lepojakso.

Syksyllä parta-agamat nuorimpia poikasia lukuun ottamatta vähentävät syömistään ja aktiivisuuttaan. Tämä on yleensä merkki siitä, että on aika ruveta valmistamaan liskoa lepojakssoon.

Kun liskoa aletaan valmistella lepojaksolle, on ensisijaisen tärkeää varmistaa, että lisko on terve. Sairasta, tai huonokuntoista yksilöä ei saa päästää lepojaksolle. Myöskään nuorta, alle vuoden ikäistä yksilöä ei tulisi päästää lepojaksolle. Levon aikana liskon elintoiminnot ja vastustuskyky heikkenevät ja lepojako voi olla heikkokuntoiselle yksilölle vaarallinen. Lisko tulee punnita ennen lepojaksoson alkamista.

Samassa tahdissa kun lisko vähentää syömistään, vähennetään vähitellen terraarion valaistusaikaa, (maksimissaan 1-1,5 tuntia viikossa) ja lämmitystä. Ruokintaa vähennetään ja vähitellen lopetetaan ruokinta kokonaan. Alkuvaiheessa lisko voi heräillä välillä päiväksi tai pariksikin, mutta sitä ei tule tällöin ruokkia. On erittäin tärkeää, että lepojaksoson alkaessa liskon suolisto on täysin tyhjä. Aineenvaihdunnan hidastuessa sulamaton ruoka voi mädäntyä suolistossa.

Kun lisko ei enää heräile ja se on ollut täysin ravinnotta 2-3 viikkoa, sammutetaan terraariosta valo ja lämmitys. Terraarion lämpötilan on oltava lepojaksoson aikana alle 20 °. Liian korkeassa lämpötilassa liskon aineenvaihdunta ei hidastu riittävästi ja eläin voi kuihtua hengiltä. Terraario on hyvä peittää, jotta lisko saa levätä mahdollisimman rauhassa.

Parta-agamien kunto tulee tarkistaa lepojaksoson aikana 2 viikon välein. Liskolle voi tarjota vettä kunnon tarkastamisen yhteydessä, mutta sitä ei saa pakottaa juomaan. Vähäinen painon putoaminen talvilevon aikana on normaalia ja kuuluu asiaan. Liskon paino saa pudota vain muutamia grammoja lähtöpainosta. Jos paino lähtee laskemaan tai eläin vaikuttaa kuivuneelta, lepojako keskeytetään välittömästi laittamalla terraarion valaistus päälle ja otetaan yhteys matelijoihin perehtyneeseen eläinlääkäriin.

Lepojako kestää tavallisesti 2-4 kuukautta, mutta voi venyä jopa yli 6 kuukauden mittaiseksi. Kun lisko alkaa heräillä itsekseen, sytytetään terraarion valot. Lämmitys kytketään päälle, kun lisko on ollut selkeästi hereillä muutaman päivän ajan. Ruokaa tarjotaan vasta kun lisko on ollut hereillä useamman päivän, sillä se voi vielä vetäytyä takaisin lepoon heräämisvaiheessakin. Ruokaa annetaan aluksi vain pieniä määriä kerrallaan. Normaaliin ruokintaan siirrytään vähitellen seuraavien viikkojen aikana

Muuta huomioon otettavaa

Parta-agamat ovat aavikkoeläimiä ja tarvitsevat tämän vuoksi erityisen voimakkaan valaistuksen.

On tärkeää, että agamat saavat riittävästi kalsiumia ja vitamiineja ravinnossaan.

On varmistettava, että lisko saa riittävästi kalsiumia ravinnossaan. Kalsiumin puutteesta seuraa luuston haurastumista, lihaksiston heikkoutta ja lopulta kuolema. Ensioireisiin kuuluvat jalkojen tärinä ja ruokaeläinten pudottaminen suusta. Pidemmälle edetessään kalsiumin puute aiheuttaa jalkojen turpoamista ja kasvavilla eläimillä jalat voivat kasvaa kieroon.

Vitamiineista erityisesti A- ja D3-vitamiinin saanti on tärkeää liskojen hyvinvoinnille.

Terveys

Liskon vointi tulee tarkistaa päivittäin. Lisko pyrkii salaamaan sairautensa, mikä tekee niiden huomaamisesta hankalaa. Tyypillisiä sairauden merkkejä ovat apaattisuus, huono ruokahalu sekä etenkin alaleuan roikkuminen tai vapina, joka voi olla merkki vakavasta kalsiumvajauksesta. Terveen liskon luut eivät törötä, lisko liikkuu normaalisti, sen silmät ovat kirkkaat ja avoimet eikä silmistä, suusta tai peräaukosta erity limaa tms. Terve eläin myös reagoi kosketukseen ja on kiinnostunut ympäristön tapahtumista.

Jos lisko vaikuttaa sairaalta, se on vietävä välittömästi matelijoiden hoitamiseen perehtyneelle eläinlääkärille.